

Ohranjanje gozdnih genskih virov

Tehnične smernice za ohranjanje in rabo genskih virov

Slovenija

Genetska pestrost je pogoj, da gozdno drevje lahko preživi, se prilagaja in razvija pod vplivi spreminjajočega se okolja. Genetska pestrost je nujna tudi za ohranjanje vitalnosti gozdov in njihove odpornosti proti boleznim in škodljivcem. Poleg tega ima bistveno vlogo pri ohranjanju biotske pestrosti v gozdovih na vrstnem in ekosistemskem nivoju.

Konec osemdesetih let prejšnjega stoletja sta onesnaževanje zaradi industrije in genetska erozija škodovala gozdnemu drevju v Evropi ne glede na državne meje. Gozdni genski viri so bili ogroženi zaradi sprememb v rabi prostora, fragmentacije, neustreznih gozdnogojitvenih ukrepov in neustrezne rabe gozdnega reprodukcijskega materiala. Čeprav so dandanes mnogi od naštetih dejavnikov še vedno prisotni, se stanje postopno izboljšuje na temelju razvoja skupnih evropskih strategij raziskav, razvoja in usmeritev za ohranjanje gozdnih genskih virov v praksi.

Nove nevarnosti prinašajo podnebne spremembe, ki v nekaterih predelih Evrope, npr. Sredozemlju, lahko povzročijo dolgotrajnejše in pogostejše suše, v severnih borealnih klimatih pa drevje lahko bolje uspeva zaradi zviševanja temperature. Genetska pestrost gozdnega drevja ima osrednjo vlogo pri ohranjanju sposobnosti razmnoževanja v spre-

menjenem okolju, odpornosti gozdnih ekosistemov glede na nevarnosti in pri izkoriščanju morebitnih pozitivnih učinkov. Ustrezna raba genetske pestrosti zagotavlja prilagodljivost glede gospodarjenja z gozdovi in strategij prilagajanja na podnebne spremembe. Večja raba gozdne genetske pestrosti je tudi priporočljiva glede strategij zmanjševanja rizika za lastnike gozdov in gozdnogospodarske načrtovalce.

Že dobrih petnajst let evropske države aktivno sodelujejo pri varovanju in trajnostni rabi gozdnih genskih virov. Leta 1990 so udeleženske prve Ministrske konference o varovanju gozdov v Evropi (MCPFE) pozvale k aktivnemu varovanju gozdnih genskih virov. Tako je bil leta 1994 ustanovljen Evropski program o gozdnih genskih virih (EUFORGEN), ki koordinira sodelovanje na tem področju in razvija strategije ter navodila za ohranjanje gozdnih genskih virov. V program je vključenih več kot trideset evropskih držav, vključno s Slovenijo.

Sedanji poudarki v okviru programa EUFORGEN so v vgrajevanju genetskih zahtev v trajnostno gospodarjenje z gozdovi. Večina zavarovanih območij narave je razglašena predvsem zaradi varovanja vrst ali habitatov, medtem ko primernost takih področij za dolgotrajno ohranjanje genskih virov gozdnega drevja navadno

ni upoštevana niti raziskana. Za zagotavljanje ohranjanja genskih virov so pogosto potrebni aktivni gozdnogojitveni ukrepi, ki pa jih v zavarovanih območjih ni dovoljeno izvajati. V nasprotju s habitati je mogoče gozdne genske vire ohranjati tudi v proizvodnih gozdovih in celo nasadih gozdnega drevja.

Med pomembne rezultate sodelovanja v okviru programa EUFORGEN sodi priprava Tehničnih smernic za ohranjanje in rabo genskih virov posameznih vrst ali skupin vrst gozdnega drevja. Posamezne države, ki sodelujejo in soustvarjajo mednarodne strategije, prispevajo k njihovem izvajanju in usklajevanju dolgoročnih raziskovalnih in izvedbenih strategij, so sodelovale tudi pri pripravi Tehničnih smernic. Dolžne so jih tudi prevesti in objaviti na nacionalnem nivoju ter prirediti ali dodati vsebine za domače uporabnike.

V ta namen je bila z uredništvom Gozdarskega vestnika dogovorjena objava serije Tehničnih smernic v letu 2010 v prevodu sodelavcev in soustvarjalcev programa EUFORGEN v Sloveniji, ki so pripravili tudi slovenski dodatek k vsaki smernici. Prvi smernici je dodana karta provenienčnih območij na osnovi ekoloških regij v Sloveniji.

Hojka Kraigher in
Marjana Westergren
Gozdarski inštitut Slovenije